

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.703.2024.

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację Pani Posłanki Katarzyny Osos z 3 grudnia 2024 r. znak: 6653, w sprawie seniorów dotkniętych skrajnym ubóstwem, proszę przyjąć wyjaśnienia pozostające we właściwości Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Ubóstwo stanowi przedmiot systematycznych prac metodologicznych oraz badań i analiz statystycznych w Głównym Urzędzie Statystycznym. GUS oblicza miary ubóstwa na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych w oparciu o miesięczne wydatki (nie dochody). W 2023 r. nastąpił wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. Przyczyną wysokiego wzrostu ubóstwa jest duży wzrost wartości koszyka dóbr i usług, służącego m.in. do kalkulacji minimum egzystencji przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, spowodowany utrzymującym się bardzo wysokim poziomem inflacji w stosunku do lat ubiegłych. Wydatki gospodarstw domowych rosły wolniej z uwagi na niską skłonność do wydatkowania (rezygnacja z zaspokojenia potrzeb na skutek galopującej inflacji).

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1283, z późn. zm.), pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zasada subsydiarności wyrażona w tym przepisie oznacza więc, że pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb. Instytucja ta ma zatem charakter pomocniczy w zakresie wsparcia osób w pokonywaniu życiowych trudności, a także dopełniający względem świadczeń prawnie zabezpieczonych w ramach innych systemów. Osoby ubiegające się o wsparcie z systemu pomocy społecznej powinny w pierwszej kolejności skorzystać z przyznanych im przez przepisy innych uprawnień, z własnych zasobów majątkowych (pieniężnych i niepieniężnych) oraz z własnych możliwości działania.

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej uzależnione jest od wysokości dochodu. Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań prognozy interwencji socjalnej. Badania prognozy interwencji socjalnej dokonuje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Kolejna po roku 2021 weryfikacja kryteriów dochodowych została przeprowadzona w 2024 r. W jej wyniku podwyższono kryteria dochodowe w drodze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1044). Poniższe kwoty kryteriów dochodowych w pomocy społecznej obowiązują od 1 stycznia 2025 r.:

- dla osoby samotnie gospodarującej: 1 010 zł (wzrost o 30%, tj. o 234 zł),
- dla osoby w rodzinie: 823 zł (wzrost o 37%, tj. o 223 zł).

Zmiana kwot kryteriów dochodowych wpłynie także na podwyższenie maksymalnej kwoty zasiłku stałego do 1 229 zł (wzrost o 23%, tj. o 229 zł). Nowe kryteria przyczynią się z jednej strony do objęcia wsparciem większej grupy osób i rodzin o najniższych dochodach, z drugiej zaś do transferu wyższych świadczeń również do osób korzystających z pomocy już dzisiaj.

Należy podkreślić, że pomocy społecznej udziela się na wniosek lub z urzędu, w szczególności z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby czy przemocy w rodzinie. W 2023 r. najczęstszym powodem udzielenia pomocy społecznej były: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezrobocie.

Zarządzeniem nr 24 Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 czerwca 2024 r. powołano Zespół do spraw reformy systemu pomocy społecznej złożony z ekspertów, praktyków oraz osób ze świata nauki. Członkowie zespołu analizować będą funkcjonujące w systemie pomocy społecznej rozwiązania prawne i organizacyjne, by poprzez wyznaczenie obszarów oraz kierunków zmian wypracować propozycje rozwiązań system ten reformujących. Do zadań Zespołu należą m.in. analiza i ocena skuteczności rozwiązań z zakresu wdrażania deinstytucjonalizacji, a także dotyczących sytuacji pracowników systemu pomocy społecznej oraz dostępności świadczeń, usług czy innych form wsparcia oferowanych w jego ramach. Ważnym zadaniem Zespołu będzie ponadto przygotowanie nowej regulacji dotyczącej ustalania kryteriów dochodowych, których weryfikacja powinna być dokonywana co roku. Po dogłębnej analizie stanu aktualnego, Zespół opracuje propozycje zmian prawnych oraz innych rekomendacji. Przygotowana reforma powinna doprowadzić do integracji różnych form wsparcia oraz współpracy pomiędzy instytucjami państwowymi, samorządami, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi społecznościami, co przyczyni się do zwiększenia skuteczności podejmowanych działań pomocowych.

Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dąży do poprawy sytuacji bytowej osób samotnych, rodzin, w tym rodzin z dziećmi, osób starszych, czy osób z niepełnosprawnościami poprzez realizację programów w obszarze pomocy społecznej, finansowanych ze środków krajowych i unijnych, wśród których wymienić można m.in.:

- Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024-2028, przyjęty uchwałą nr 149 Rady Ministrów z 23 sierpnia 2023 r. (Dz.U. poz. 881). Program zapewnia pomoc w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. zarówno dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji, jak i osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.
- Program „Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027”. W jego ramach osoby najbardziej potrzebujące, w tym rodziny z dziećmi czy seniorzy, znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej i życiowej, mogą od maja 2024 r. korzystać z pomocy żywnościowej w formie paczek z artykułami spożywczymi lub posiłków. Program współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Do udziału kwalifikują się osoby ze znacznie wyższym dochodem, wynoszącym 265% kryterium, o którym mowa w art. 8 ustawy o pomocy społecznej.
- Program „Opieka 75+”, którego celem jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych zarówno dla osób samotnych, jak i pozostających w rodzinach, będących w wieku 75 lat lub starszych.
- Program „Korpus Wsparcia Seniorów”, którego celem jest wsparcie finansowe gmin w zakresie organizowania usług opiekuńczych świadczonych w formie usług sąsiedzkich

oraz w realizacji usług opiekuńczych poprzez dostęp do tzw. „opieki na odległość”, mającej na celu poprawę bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych.

- Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”, którego głównym celem jest inspirowanie i wspieranie działań nakierowanych na przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności.
- Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Od zależności ku samodzielności”, nastawiony na pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi, które własnym staraniem, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości nie są w stanie samodzielnie ich pokonać, w przewyciężeniu trudnej sytuacji życiowej w jakiej się znalazły.

Jednocześnie należy zauważyć, że strategiczne ramy polityki krajowej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego określa „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030”. Dokument ten został ustanowiony w celu realizacji polityki publicznej w obszarach związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, zawartych w „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” oraz „Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego”. Głównym celem przyjętej polityki publicznej w perspektywie do roku 2030 jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Określone w dokumencie priorytety i działania koncentrują się na obszarach:

- przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałania bezdomności,
- rozwijania usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- wspierania osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej,
- wspierania integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy.

Zgodnie z danymi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zawartymi w dokumencie „Emerytury nowosystemowe wypłacone w grudniu 2023 r. w wysokości niższej niż wysokość najniższej emerytury”, emeryturę nowosystemową w wysokości niższej niż najniższa ustawowa emerytura wypłacono w grudniu 2023 r. 396,8 tys. osobom. Były to emerytury przyznane osobom o stażu pracy niższym niż 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn. Emerytur tych,, zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm.), nie podwyższa się do kwoty emerytury najniższej.

Należy wskazać, że obecnie jedynym warunkiem uzyskania prawa do emerytury jest osiągnięcie ustawowego wieku emerytalnego, który wynosi 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Ustawodawca nie określił natomiast wymaganego minimalnego wymiaru stażu ubezpieczeniowego. Tym samym, za każdy okres ubezpieczenia przysługuje emerytura. Powoduje to, że osobom, które krótko pracowały, wypłacane są emerytury nawet w bardzo niskiej wysokości. Im bardziej ubezpieczony partycypował w tworzeniu dochodów FUS, tym wyższa będzie jego emerytura.

Podkreślenia wymaga również, że to sam ubezpieczony decyduje o skorzystaniu z prawa do emerytury w wieku wskazanym w ustawie, czy też o kontynuowaniu pracy zawodowej, przesuając w czasie swoje przejście na emeryturę. Jest to w dużej mierze determinowane jego indywidualną sytuacją, w tym oczekiwaniami dotyczącymi wysokości przyszłej emerytury, oceną stanu zdrowia, indywidualną pozycją na rynku pracy, czy też planami dotyczącymi długości odpoczynku po zakończeniu aktywności zawodowej.

Prawo do emerytury i renty obejmuje prawo do ich waloryzacji. Waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych jest jednym z głównych zadań realizowanych w ramach polityki społecznej państwa. Stanowi ona element konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, wyrażonego w art. 67 ust. 1 Konstytucji RP. Obecnie obowiązujące zasady waloryzacji świadczeń określa ustawa o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którą waloryzacja przeprowadzana jest przy zastosowaniu procentowego wskaźnika waloryzacji, który odpowiada średniorocznemu wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim roku kalendarzowym, zwiększonemu o co najmniej 20% realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym. Zwiększenie wskaźnika waloryzacji o co najmniej 20% realnego wzrostu płac jest przedmiotem corocznych negocjacji w ramach Rady Dialogu Społecznego, przeprowadzanych w czerwcu. Prognozowany na 2025 r. wskaźnik waloryzacji świadczeń kształtuje się na poziomie ok. 105,82%. Jego faktyczna wysokość będzie znana w połowie lutego 2025 r., po ogłoszeniu stosownych danych makroekonomicznych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Kolejnym działaniem skierowanym do emerytów i rencistów, jest wypłata dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych (tzw. 13 i 14 emerytury). Celem wymienionych świadczeń jest poprawa sytuacji materialnej emerytów i rencistów, przede wszystkim tych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji.

Tzw. 13 emerytura wypłacana jest wszystkim uprawnionym świadczeniobiorcom w kwocie odpowiadającej wysokości najniższej emerytury obowiązującej a 1 marca roku, w którym wypłacane jest dodatkowe świadczenie. Świadczenie to wypłacane jest z urzędu wraz ze świadczeniem podstawowym (emeryturą, rentą). Zgodnie z ustawą dnia 9 stycznia 2020 r. o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz. U. z 2024 r. poz. 891), w 2025 r. wypłata tzw. 13 emerytury rozpocznie się w kwietniu.

W przypadku kolejnego dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów - tzw. 14 emerytury - osoby pobierające świadczenie (sumę świadczeń w zbiegu) w wysokości nieprzekraczającej kwoty 2900 zł brutto uprawnione są do tzw. 14 emerytury w wysokości najniższej emerytury obowiązującej w danym roku. W przypadku osób pobierających świadczenie (sumę świadczeń w zbiegu) w wysokości powyżej 2900 zł, stosowana jest zasada „złotówka za złotówkę”. Minimalna kwota tzw. 14. emerytury wynosi 50 zł. Zgodnie z ustawą z dnia 26 maja 2023 r. o kolejnym dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz. U. z 2023 r. poz. 1407), miesiąc wypłaty tzw. 14 emerytury w 2025 r. określi Rada Ministrów w formie rozporządzenia w sprawie określenia miesiąca wypłaty kolejnego dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów.

Przedstawiając powyższe wyjaśnienia pragnę podkreślić, że pomoc emerytom i rencistom jest jednym z głównych zadań rządu realizowanych w ramach polityki społecznej państwa. Stąd też rząd reaguje adekwatnie do sytuacji społeczno-gospodarczej, podejmując decyzje nakierowane na pomoc świadczeniobiorcom.

Stabilność rozwiązań i bezpieczeństwo seniorów to główne cele rządu, dlatego też systematycznie wdrażane będą działania zmierzające do poprawienia sytuacji finansowej tej grupy świadczeniobiorców. Takim działaniem jest m.in. propozycja wprowadzenia dodatkowej waloryzacji świadczeń w roku, w którym inflacja w pierwszym półroczu przekroczy 5 proc. Projekt ustawy w tym zakresie został omówiony przez Radę Ministrów, Rada powróci do jego procedowania, gdy pojawi się ryzyko przekroczenia 5 proc. inflacji.

Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak i cały rząd, ma świadomość trudnej sytuacji osób ubogich i ich rodzin i dokłada wszelkich starań, by udzielane wsparcie w jak największym stopniu odpowiadało ich potrzebom i było dostosowane do zmieniającej się sytuacji ekonomicznej.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Katarzyna Nowakowska

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/